

■ OR DAL DICZIUNARI RUMANTSCH GRISCHUN

Il DRG crescha: in pled sin via

MARGA ANNATINA SECCHI,
INSTITUT DAL DRG

Questa segunda part sur da l'istorgia dal Dicziunari Rumantsch Grischun less dar ina survista da la spierta actuala da noss Institut. Tge offra l'Institut dal DRG, sco chasa editura e sco center da documentaziun en ina?

La redacziun e l'ediziu dal Dicziunari

L'ediziu principala da l'Institut dal DRG è bain il Dicziunari Rumantsch Grischun, che dat ses nom a l'Institut.

Cumenzà uffizialmain nel 1904 cun las lavurs preparatorias, è l'emprim fashichel sorti en stampa il 1939. En settant'onnas da publicaziun èn cumparids diesch toms, dal bustab A fin LA. Damai la mesadad fiss fatga!

Il novavel tom è l'emprim redigì cun il computer e stampà giu da la disketta, pia na pli dà ord casa per la cumposiziun sin plum, fatga dapi decennis a Winterthur. Igl è stà pussaivel d'adattar la tecnica electronica uschè bain al model vegl, ch'ins na vesa quasi la differenza tranter ina pagina stampada sin plum ed ina illuminada giu da la disketta.

Tut al pli è la cumparsa (anc) pli bella! La nova tecnica ha permess betg mo d'accelerar la produziun e da reducir ils custs da stampa, mabain er da far illustraziuns en color. Cun il chavazzin «iva» ha cumenzà ina nova tradiziun: tut ils nums populars da plantas e flurs cumparan uss cun in maletg en color (vedi a dretga la pagina dubla cun la «lavazza»).

Ma na tut ils artitgels dal DRG sa laschan illustrar. Cuminaiva è dentant lur structura. Mintg'artitgel è reparti en trais parts: il chau, cun la significaziun tudestga e las furmas foneticas che inditgan la pronunzia da mintga vischnanca. La part d'amez, cun la presentaziun pli detagliada da las diversas signi-

Als nov toms dal DRG vegn bainbaud a s'ajuntar in dieschavel, gia pronti, e che sto mo anc vegnir lià.

ficaziuns e culs exempels a bocca ed or da la litteratura. E l'ultima part, cun la etimologia dal pled, sia derivanza: sch'el vegn dal latin, dal tudestg, dal talian euv. e nua ch'el è anc derasà en la Romania.

Grazia a la diligenza, constanza ed a l'engaschamaint da bleras persunas sur pliras generaziuns or avain nus uss a disposiziun in'ovra scientifica sur da la lingua e cultura rumantscha ch'è unica.

In nom vegl

Mintgant succeda ch'insatgi confunda il nom da l'Institut cun la lingua da standard Rumantsch Grischun, che na cumpara gnanc en il DRG.

Quai dat a nus gist la chaschun per declarar che noss Dicziunari racolla il rumantsch da tut il Grischun, damai Dicziunari Rumantsch Grischun en il senn da dal Rumantsch dal Grischun. Quai che fa natiralmain senn er per la lingua rumantscha da standard, ch'è vegnida fatga per il medem intschess.

Il davos fashichel da quest onn, quel numer 140, è apaina cumpari. I sa tracta gist er da l'ultim fashichel dal dieschavel tom dal DRG ed el cuntegna perquai er ils indices da l'entir tom cun interessants aspects linguistics. – A sanestra vesainsa ina pagina dubla sur dal pled «lavazza», ch'è er vegni preschentà en nossa rubrica en in numer anteriur da LQ.

L'infrastructura electronica da l'IDRG sa lascha mussar: la lavur dals davos diesch onns porta frets

Uscia ves'or il pult electronic durant la redacziun. Sin il visur èn avertas pliras fanestras che transmittan las infurmaziuns las pli currentas. La lavur è daventada en blers grads pli simpla ed er pli effizienta.

L'IDRG sco center da documentaziun linguistic ed istoric-cultural dals Rumantschs

Sch'ins avra la fanestra «datotecas DRG» (a dretga sisum sil pult electronic) cumpara questa fanestra che renda pussaivel l'access a tut las ulteriuras bancas da datas inditgadas.

La biblioteca da l'IDRG è ina biblioteca serrada, en il senn ch'ins na po betg prender ils cudeschs cun sai a chasa. Ma mintgin che vules consultat nossa biblioteca u nossas collecziuns da fotografias dastga far quai durant las uras da biro. Noss Institut posseda er ina riga colleziun da fotografias fatgas en ils onns 50 per la perscruziun da las chasas purilas en Grischun e ch'èn per gronda part anc nunpublitgadas.

Las innovaziuns tecnicas ed electronicas èn stadas pussaivlas grazia a l'iniziativa ed a las cugnusentschas da dr. Felix Giger, che ha onns a la lunga lavurà sper ses pensum da charedactur er sco projectader da la nova infrastructura e tecnicist per l'electronica da l'Institut.

Naturalmain na fiss quai insumma betg stà pussaivel senza il sustegn finanziar da l'Academia Svizra da las Scienzas Socialas e Moralas, che ha dal 1996 remplazzà per nus il Fond Naziunal, che pagava enfin là nossa pajas. Er il Chantun Grischun è participà finanzialmaint vi da noss Institut cun ina bella summa.

Cumbain che la redacziun concentreschia sias forzas sin la publicaziun, n'èsi betg dad emblidar ch'il Dicziunari Rumantsch Grischun nun è sulettain il vocabulari il pli exhaustiv ed infurmativ dals Rumantschs, ma ch'el ha sco Institut er in'impurtanta missiun sco center da documentaziun ed infurmaziun per l'istorgia da la lingua, da la cultura spiertala e materiala rumantscha ed alpina.

Questa dubla missiun: la publicaziun e la documentaziun, cunvegna da na perder or d'egl er en l'avengin.

Als ultims diesch onns è l'Institut dal Dicziunari Rumantsch Grischun vegni modernisà sin il champ da la redacziun e da l'infrastructura.

Il 1993 è cumpari l'emprim fashichel digitalisà. L'onn 1996 avain nus cumenzà cun la digitalisaziun da la biblioteca e d'ina part da nossa documentaziun.

Er ina gronda part da nossas ritgas collecziuns da fotografias veglias è endatada en ina fototeca electronica (vedi a dretga) e po vegnir consultada a maun da quest instrument modern.

Dapi il 1999 chattais Vos infurmaziuns davant noss Institut en l'Internet sut «www.drg.ch», nua ch'èn inditgadas er las adressas dad e-mail dal personal.

Avrind la banca da datas «fototeca» survegins ins sil visur ensem cun il purtret er varias indicaziuns linguisticas e, gist tar objects u isaglias, er pertugant lur diever.

